

NVE v/saksbehandler
Stavanger 07.06.17

Line Larsen
Brønngata 30
4008 Stavanger

HØRINGSUTTALELSE TIL NVE VEDRØRENDE SØKNAD OM UTBYGGING AV ÅRDALSVASSDRAGET I HJELMELAND KOMMUNE: SANDVASSÅNÅ, LYNGSÅNÅ OG STORÅNÅ

av Line Larsen

Utbygger Clemens Kraft AS søker NVE om tre nye utbyggingsprosjekter i Lyngsheia i Årdal i Hjelmeland kommune. Sandvassånå, Lyngsånå og Storånå. Nå står altså Lyngsheia - et populært friluftss og rekreasjonsområde for hele regionen igjen i fare for utbygginger.

Sammendrag

Flere av de berørte områdene i Lyngsheia i Årdal i Hjelmeland kommune har høy landskapsverdi i Rogaland med naturtyper av både lokal, regional og nasjonal verdi samt flere er rødlistet. Friluftsliv, rekreasjon og landskapsopplevelse i disse områdene vil bli sterkt forringet av utbygginger, itillegg til reiseliv og turisme i områdene. Clemens kraft viser en klar devaluering og manglende utredninger i sine søknader på områdene. Dette er særlig i strid mot Naturmangfoldlovens føre var prinsipp. Utbyggingene har stor motstand blant grunneiere og folket. Det er langt flere ulemper en fordeler på samtlige av disse sakene.

Oversikt og argumenter

Jeg ber vennligst NVE om å ta følgende oversikt og informasjon over berørte verdifulle områder, med argumentasjon og opplysninger jeg mener er meget viktige å ta til etterretning og videre med i vurderingen og innstillingen til disse sakene som nå skal avgjøres vedrørende konsesjon.

Verdifulle landskap

Flere av de berørte områdene i Lyngsheia i Årdal går inn under «**Vakre Landskap i Rogaland**» og er populære friluftsområder for folk fra hele regionen samt et sterkt økende antall turister fra både inn og utland.

«Vakre Landskap i Rogaland» er en **kartlegging og verdivurdering** av **Rogaland Fylkeskommune** av områder utpekt som spesielt flotte i landskapssammenheng i fylket vårt. og som det bør tas **spesielle hensyn** til.

Sandvatnet, Viglesdalen samt **Rykanfossen** går inn under disse, samt høgehei og lynchhei landskap som er spesielt sårbare for utbygginger.

«**Høyfjellsområder er spesielt sårbare for småkraftverkutbygging** og verdien av disse vil fortsette å stige i fremtiden. En forsiktig og restriktiv forvaltning av disse gjenværende høyfjellsområdene er dermed viktig for fremtiden.

Verdifulle naturelementer som fosser og elver må tas hensyn til for den totale landskapsopplevelsen. Småkraftverk vil også forringe den visuelle friluftsoopplevelsen for folk.»

Ref: «Strategidokument for småvannkraftverk av Rogaland Fylkeskommune 2014-2020»

<http://www.rogfk.no/Planer/Regionalplaner/Strategidokument-for-smaa-vannkraftverk-i-Rogaland-2014-2020>

I 2009 prøvde **Lyse AS** på regulering av Sandvatnet og Sandvasånå i Lyngsheia - men møtte stor motstand av folket, naturvernere, kommunen og media, og valgte dermed å **trekke sine planer**.

Nå står altså Sandvassånå igjen i fare for utbygging og regulering, - i tillegg til to nye prosjekter, Lyngsåna og Storånå - denne gang i regi av kraftutbygger Clemens Kraft AS fra Oslo, et selskap med blant annet utenlandsk eierskap, -et Sveitsisk investorfirma med en eierandel på hele 49,9 prosent av selskapet og den resterende eierandel fra Opplysningsvesenets fond.

Oversikt

Clemens kraft AS tar ikke hensyn til noe av det overnevnte, ei heller deler de synet på at disse siste, urørte, vakre perlene i Årdal i Hjelmeland kommune er verdt å verne om.

Her er en oversikt over spesielt verdifulle områder som nå står i fare for å bli ødelagt for all tid:

1. Sandvatnet og Sandvassjuvet (Sandvassånå)

Sandvatnet kartlagt og beskrevet i "Vakre landskap i Rogaland" og er det **siste store urørte fjellvannet i Lyngsheia.**

Sandvatnet er et **populært friluft og rekreasjonsområde** året rundt for folk i regionen, og ligger vakkert og majestetisk til på høyfjellet. Clemens har nylig trukket planene om regulering av Sandvatnet, men planene om Sandvassånå kraftverk står ved lag, og artene og landskapet blir allikevel sterkt utsatt og berørt i noe som er et veldig delikat område med høy verdi.

Sandvassjuvet - er et sjeldent og unikt juv av høy **geologisk nasjonal og internasjonal verdi.**

Juven og elva har et rikt artsmangfold med sjeldne arter som vil bli sterkt berørt av å miste vann.

Clemens kraft skriver i sin konsekvensutredning på biologisk mangfold av NNI at de har funnet 34 arter. **Fylkesmannen vår fant 377 arter.**

Disse 377 artene ble et viktig argument mot utbygging når Lyse skulle bygge ut for bare noen år siden.

Elveløp som Sandvassånå er rødlistet.

Ref: «**Protestskriv mot utbygging av Sandvatnet og Sandvassånå**» av Dr. oec. og grunneier Arent Greve.

Sandvatnet og det berørte området går også inn under området som er foreslått til «**Prekestolen Nasjonalpark**» av Naturvernforbudet i Rogaland.

Kjell Nordseth - professor ved Institutt for Geofag UiO, 2016 - omtaler også Sandvassjuvet, samt Rykanfossen i denne oversikten:

"Serverdige lokaliteter å vite mer om i Norsk Geoturisme"
<http://folk.uio.no/nordseth/Geoturisme/Soervestlandet.pdf>

Norsk Folkehjelp er også sterkt kritisk til utbygging da det kan gjøre Sandvatnet **usikkert** på vinterstid, noe som ikke bare vil være farlig men da også vil gjøre dette populære vinterutfartsstedet for folk i regionen til historie. <http://strandbuen.no/nyheter/sterkt-redusert-utan-trygt-sandvatn/19.11424>

2. Rykanfossen (Lyngsåna)

Rykanfossen er regnet som en av **Rogalands vakreste fosser**, og den er Rogalands nest høyeste foss, og går også inn under «Vakre Landskap i Rogaland». Rykanfossen er omtalt i flere medier, blant annet av **Region Stavanger** som en **anbefalt attraksjon i Ryfylke. Den er hyppig besøkt og populær attraksjon.**

Bekkekløften i Rykanfossen har fått Nasjonal verdistatus (A) i Naturtypesammenheng.

Fossen ligger i et vakkert kulturlandskap med et imponerende fall på 55 meter. Fossprøytesone er også en viktig naturtype å bevare.

*Bekkekløften i Rykanfossen og Lyngsåna er sjelden verdifull naturtype, og har fått Nasjonal verdistatus A i Bekkekløftprosjektet- en kartlegging gjort i 2008 for **Norges Naturmangfold.**

http://lager.biofokus.no/omraadebeskrivelser/Bekkekloefter2008_Rogaland_Lyngsaana_Rykanfossen.pdf.pdf

Najonal naturtype A er den høyeste verdien satt for **sjeldne naturtyper på landsbasis.**

Clemens kraft nedvurderer denne verdien, og her har NNI satt en mulig verdi på B eller C, en type nedvurdering av en allerede fastsatt verdi som det er vist at går igjen i flere tilfeller av Clemens verdivurderinger og rapporter.

Clemens Kraft troverdighet og småkraftverkernes ofte mangelfulle miljøutredninger er i stil med funn som NVE selv gjorde ifm. en etterundersøkelse av et 20-talls prosjektsøknader. Brøken av funn av f.eks. rødlistearter viste at NVEs folk fant 12,8 ganger flere arter, i tillegg var naturverdier systematisk undervurdert. Ref: (Garder og Høitomt 2015)

Å presentere noe som en sannhet som flere vil tro på om det ikke blir motsagt fra folk som har og kan komme med utfyllende info eller korrigerende fakta og kunnskap, har vi også et eksempel på her: Clemens kraft omtaler blant annet en av Rogalands mest attraktive og besøkte turiststier - turen fra Nes til Viglesdalen - som kun «en tursti for jegere og lokale». Dette er en klar devaluering og en feilaktig påstand. Stavanger Turistforening gikk hardt ut mot dette blant flere ting de mener er bagatellisering av konsekvenser og devaluering av verdifulle områder i Strandbuen 31.05.17 Dette strekket finner en mer informasjon om under Punkt 3. (Storåna)

Clemens mener også at ved 90% bortfall av vannføringen til Rykanfossen vil synsinntrykket bli «noe redusert» Det er helt klart en sterk underdrivelse.

Alt i alt er en av Rogalands vakreste og høyeste fosser og det vakre landskapet den ligger i, ikke særlig verdifull for Clemens.

Åse er en av de **siste bebodde og drevne fjellgårdene i regionen** med majestetisk beliggenhet rett ovenfor vakre Rykanfossen der fossesprøyten lager en helt spesiell stemning der den brer seg ut over landskapet.

Det har blitt laget en egen reportasje om den spesielle fjellgården Åse som ligger rett oppfor Rykanfossen og landskapet rundt av «**Norge Rundt**» for NRK.

Fjellgården Åse og Rykanfossen er omtalt og reklameres som et sted og en av få attraksjoner verdt å besøke av både Region Stavanger og Hjelmeland kommune. Å miste denne vil være et stort tap for turismen.

Brødrene Nils og Magne Leirflåt er grunneigere og er sterkt i mot utbyggingen. Nils Leirflåt bor og driver Åsegården og er intervjuet i Stavanger Aftenblads nylige reportasje på samtlige av utbyggingene; <http://www.aftenbladet.no/magasin/Disse-fossene-kan-bli-lagt-i-tunnel-540612b.html>

3. Hia / Viglesdalen (Storånå)

Viglesdalen har også status "**Vakre Landskap i Rogaland**" og disse mektige og vakre **Hiafossene samt Sendingsfossen, Granefossen** og tilhørende vann inn mot Viglesdalen fra Nes står nå i fare for å bli historie.

Viglesdalen en av de **mest populære og besøkte turene vi har i fylket** og populær for både lokalbefolkning og regionen forøvrig, samt stor turisme fra både inn og utland da turen er lett tilgjengelig og presenterer urørt og vakker norsk Vestlandsnatur på sitt beste.

Dette strekket inn mot Viglesdalen vil miste sin visuelle landskap og opplevelses verdi med fosser lagt i rør og folk vil miste et av sine kjæreste friluftsområder. Fosser og elveløp skal tas spesielle hensyn til.

Viglesdalen er klassifisert med høy landskapsmessig verdi ifølge Rogaland Fylkeskommune i «**Strategidokument for småvannkraftverk i Rogaland**».s 55.

Storånå er også kal Årdalselva og er en populær lakseelv i Rogaland.

Konsekvensene for lakseelven Storånå er ikke vurdert. Ei heller sumvirkningen av reguleringene for minstevannsføring.

Hiafossen/Sendingfossen har også fått verdi (A/B) på sine Bekkekløfter regionalt og nasjonalt.

Energi

"Olje -og kraftfylket Rogaland er entreprenørenes lekestue. Vi er størst på vannkraftutbygging." skriver Naturvernforbundet Rogaland på sin hjemmeside som en kritikk til hvor dårlige vi er på vern av natur og vassdrag i fylket vårt.

Det heter fra NVE at vi må produsere kraft for å avhjelpe Europas Energibehov. Det utsagnet har idag liten mening. Norges totale eksportmulighet av kraft (med alle planlagte kraftkabler på plass) vil bare utgjøre ca 0.4 % av Europas Energibehov. Det er så lite at om vi leverte all vårt overskuddskraft eller ingenting, så ville det ikke bli lagt merke til i det hele tatt. Og atmosfæren globalt ville ihvertfall ikke bli påvirket av noe som er så lite som da utgjør 0.02 % av verdens energibehov (kilde: IEA).

Kraftutbygginger startet engang for å skaffe nok el-kraft til regionen. Det er et argument som blir tatt i bruk for alt det er verdt fra utbyggersiden. Nå er det kun for å tjene penger av utbyggingsselskaper som i dette tilfellet Clemens Kraft AS.

Kritikkverdig saksbehandling av Clemens Kraft AS

Clemens kraft sine søknader er mesterverk i å undergrave og nedvurdere naturen og disse områdenes verdi, samt de store konsekvensene utbyggingene har på samtlige områder for å få gjennomslag for sine planer.

Dette kan oppfattes som et bevisst manipulerende virke slik at selskapet skal få minst mulig motstand og reaksjoner. Det er selskapene som tjener mest på utbyggingen og har store økonomiske gevinster med å få konsesjon.

Konsekvensutredningene deres på blant annet biologisk mangfold er påvist mangelfulle og har også store avvik ift funn og påfallende nedgradering av verdisetting jamfør vurderinger fra oppdragsgivere uten intensjoner om utbygging. Ref; Bekkekløfteprosjektet for Norges Naturmangfold, Dr. ocean og grunneier Arent Greve og Fylkesmannen i Rogaland.

I samtlige tre saker får Clemens det til å fremstå i søknadene sine som at de har alle grunneiere med seg på planene, - noe som ikke er riktig. Flere av dem er sterkt i mot, men dette kommer ikke frem av søknadene. Faktum er at flere av grunneierene aldri er blitt kontaktet, informert eller involvert i planene av Clemens kraft og føler seg således overkjørt og lurte. Navn og eierforhold er allikevel omtalt og brukt i søknadene fra Clemens og slik fremstår det som et samarbeid med samtlige. Et eksempel på at denne måten å operere på ikke er første gang av Clemens kraft, viste seg også ved

søknaden om Øvre Ullestad kraftverk som også er i Lyngsheia, og som nylig ble gitt konsesjon av NVE. Flere av grunneierne har aldri blitt informert. Konsesjonen som var gitt og planene ble oppdaget ved en tilfeldighet for flere av dem i etterkant. Men de er blitt brukt samtlige av dem i søknadene. Det hele er en trist og meget kritikkverdig sak, denne gikk under radaren for flere involverte og det ble således aldri gitt mulighet til å bli motsagt eller gjort motstand mot disse planene i det hele tatt. Det er et idyllisk område og godt sett fra hovedveien som også er turistveien over fjellet og inngangsporten til høyfjellet og det flotte landskapet, og dermed blir også denne utbyggingen sjenerende for det visuelle landskapsinntrykket. Flere hytte og grunneiere bruker området som både rekreasjons og friluftsområde. Det er også rødlistearter som vil bli berørt, og det ligger i et område for rein. ref: Biologisk Mangfold utredning vedlagt søknaden.

Det viser seg også at flere av de grunneierene som i utgangspunktet var med på planene om Lyngsånå og Sandvassånå og som ønsket dette, har nå i etterkant uttrykket at de veldig gjerne skulle ville trekke seg fra planene og kontraktene da de reagerer på flere ting som er kommet for dagen. Ref: Strandbuen artikkel 19.05.17 - overskrift: «Jeg hadde aldri signert hadde jeg visst det jeg vet idag» Videre sier denne grunneieren med navn Jan Egeland at «jeg har ingen tillit til Clemens kraft lenger» Han snakker for flere som føler seg lurt og ført bak lyset som kommer frem av reportasjen.

Jeg håper at folkets stemmer denne gang blir hørt en gang for alle i dette området. Det er alt i alt stor motstand mot samtlige av de nye planene til Clemens. Ref: **Strandbuen** 28.04.17 - artikkel reportasje på trykk etter folkemøte på Høiland gard i regi av NVE og Clemens Kraft for Hjelmeland kommune:
Overskrift første side: «**Massiv motstand**»

Å bygge ut til tross for massiv motstand er noe som står i sterk strid med Clemens egne retningslinjer og målsetting: *«I Clemens Kraft ønsker vi ikke å gjennomføre prosjekter som etterlater dype og varige spor i naturen eller skaper dype splittelser i et lokalsamfunn»*

Disse prosjektene gjør nettopp dette og Clemens kraft burde trekke samtlige planer.

Avsluttende poenger

Kraftutbyggingselskaper har tatt for seg og ødelagt nok av vår vakre natur der vassdrag, - fosser, elver og vann er regulert og lagt i rør, -og verdifulle landskap ødelagt for all tid. Dette kun for å tjene penger i stor skala på det siste vi har av uberørt og dyrebar natur i fylket. 80% av vannkraftressursene er utnyttet i fylket vårt ifølge Naturvernforbundet i Rogaland.

"Rogaland har nå nådd en kritisk grense til hva naturen tåler når det gjelder flere utbygginger" sa assisterende fylkesmiljøvernsjef i Rogaland Per Kristian Austbø i intervju med NRK Rogaland i 2016, og han varslere strengere holdinger fra deres side slik at ikke siste restene av vassdragsnaturen blir ødelagt. <https://www.nrk.no/rogaland/mener-naturen-ikke-taler-mer-kraftutbygging-1.13011809>

Det har allerede blitt gitt konsesjon til en søknad for mange i dette området. Og det er derfor særs viktig å ta vare på det siste som er igjen og ikke bruke dette som et argument for flere utbygginger som Clemens gjør. Det er kynisk tenkning og meningsløs argumentasjon etter mitt syn. Flere utbygginger vil i en helhetsvurdering helt klart gjøre skade for naturmangfold, landskapsverdi, friluftsliv, rekreasjonsområde og reiseliv i Årdal og kommunen forøvrig.

Helheten skal og bør også tas grundig i betraktning med tanke på så mange utbygginger over et så lite område, -dette står også i retningslinjer for vurdering i Strategidokumentet for småkraftverk i Rogaland og Naturmangfoldloven.

Helt klart nei til utbygging var overskriften på reportasjen i Bygdaposten 12.05.17

Folket er i mot, grunneiere er i mot, politikere er i mot, nok er nok.

Det er økt fokus på å vern og friluftsliv i ny«Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning 2017-2024 av Rogaland fylkeskommune» som er til behandling i disse dager. Nå er således et kritisk punkt for videre å legge grunnlaget for dette for fremtiden eller ei. Gis disse søknadene konsesjon er det målet ødelagt for all tid for dette området. Kommunen trenger å beholde det lille som er igjen av urørt natur med fossefall og vassdrag for å bevare kommunens attraksjonsverdi nå og for fremtiden for reiseliv og for beboere.
Forsvinner dette synker verdien.

Konklusjon

Jeg har som privatperson i denne uttalelsen gitt en oversikt over verdifulle områder som vil bli berørt av utbygginger i Årdal i Hjelmeland kommune. Jeg har tilknytning til Årdal, hytte i Lyngsheia og inngående kjennskap til stedene. Jeg mener utredningene til Clemens er mangelfulle, de nedvurderer områdenes verdi, og de har heller ikke tatt i betraktning helheten og belastningen på området disse samlede utbyggingene vil ha tilsammen på arter og naturmangfold. Dette er steder som de har undervurdert i popularitet, det er utfartsområder for lokalbefolkning, øvrig kommune, og fylke. Disse områdene er lett tilgjengelige og presenterer høyfjell og urørt natur. Det er også et sterk økende antall turister som besøker Lyngsheia og Vigledsalen nettopp fordi disse stedene presenterer urørt natur og verdifulle dyrebare vassdrag som det er få igjen av i Rogaland.

Jeg mener saken med samtlige planer må avvises på grunnlag av opplysninger og argumenter som kommer frem av dette skrevet; verdifulle landskap, verdifulle naturtyper, friluftsliv og rekreasjonsområder, kritikkverdig saksbehandling av utbygger, motstand blant grunneiere og folket, regionale planer og føringer. Jeg mener utbygginger vil være brudd på flere punkter i Naturmangfoldloven. Med særlig tanke på føre var prinsippet.

Uten verdsettelse, bevisste valg og beskyttelse av det som er verdifullt for oss i dag, kan vi ende med å bli veldig fattige på mange menneskelige nivå på sikt, om vi sakte men sikkert mister den siste urørte naturen vi har. Vi trenger å ta kloke bærekraftige valg for fremtiden og for generasjonen som kommer etter oss slik at de kan få muligheten til å oppleve dyrebare natur uten menneskelige inngrep.

Det er alt i alt stor motstand til planene, blant innbyggere, naturvernere, grunneiere, kommune, politikere og folkevalgte, og jeg håper med denne uttalelsen og flere med denne at NVE til vil ta dette til etterretning og avvise samtlige søknader. Det er helt klart flere ulemper enn fordeler med disse utbyggingene.

Øvrige kilder

«Regionalplan for friluftsliv og Naturforvaltning 2017-2024 av Rogaland Fylkeskommune»

Skal behandles i disse dager, og her er et økt fokus på vern av natur og friluftsområder for de kommende årene. Det henvises også her til »Vakre Landskap i Rogaland», - som en oversikt man skal forholde seg til mtp områder utpekt til å ha en høy landskapsmessig verdi og bør tas spesielle hensyn til.

<http://www.rogfk.no/Vaare-tjenester/Regionalplan/Aktuelt-Regionalplan/Hoering-av-Regionalplan-for-Friluftsliv-og-Naturforvaltning-2017-2024>

Naturvernforbundet i Rogaland

«Strategidokument for småvannkraftverk i Rogaland 2014-2020» :

s.55 Hjelmeland - 1

I dette dokumentet omtales de berørte områdene i Årdal i Hjelmeland kommune med høy landskapsverdi og innehar viktige og verdifulle naturtyper både regionalt og nasjonalt (Bekkekløft i Rykanfossen (A), Hiafossen og Sendingsfossen (A/B)

Vakre Landskap i Rogaland:

[http://www.rogfk.no/Vaare-tjenester/Regionalplan/Vakre-landskap-i-Rogaland/\(language\)/nor-NO](http://www.rogfk.no/Vaare-tjenester/Regionalplan/Vakre-landskap-i-Rogaland/(language)/nor-NO)

Dr.ocean Arent Greve

